

פרק א

(א) אִיכָה יְשֻׁבָה בְּדָד⁸¹⁸ הָעִיר רַבְתִּי עִם⁸¹⁹ הַיְתָה בְּאֶלְמֶנָה⁸²⁰ רַבְתִּי בְּגוֹיִם⁸²¹ שְׁרָתִי
בְּמִדְיָנוֹת⁸²² הַיְתָה לְמַס⁸²³ (ב) בָּכוּ תִבְכְּהוּ⁸²⁴ בְּלֵילָה⁸²⁵ וְדַמְעָתָהּ עַל לְחִיָּהּ⁸²⁶ אֵין לָהּ

⁸¹⁷ עי' איכ"ר פ"א סי' א: ואימתי נאמרה מגילות קינות רבי יהודה אומר בימי יהויקים נאמרה אמר לו ר' נחמיה וכי בוכין על המת עד שלא ימות אלא אימתי נאמרה אחר חורבן הבית הרי פתרונו איכה ישבה בדד.

⁸¹⁸ עי' איכ"ר (פ"א סי' א): שלשה נתנבאו בלשון איכה משה ישעיה וכו' א"ר לוי משל למטרונה שהיו לה שלשה שושבינין אחד ראה אותה בשלותה, ואחד ראה אותה בפחזותה, ואחד ראה אותה בניוולה. כך משה ראה את ישראל בכבודם ושלותם ואמר איכה אשא לבדי טרחכם, ישעיה ראה אותם בפחזותם ואמר איכה היתה לזונה. ירמיה ראה אותם בניוולם ואמר איכה ישבה. שאלו את בן עזאי אמרו לו רבינו דרוש לנו דבר אחד ממגילת קינות אמר להם לא גלו ישראל עד שכפרו ביחידו של עולם ובמילה שנתנה לעשרים דורות ובעשרת הדברות ובחמשה ספרי תורה מנין איכ"ה. א"ר לוי לא גלו ישראל עד שכפרו בשלשים ושש כריתות שבתורה ובעשרת הדברות מנין איכ"ה ישבה בדד. ר' ברכיה בשם רבי אבדימי דמן חיפה למלך שהיה לו בן בזמן שעושה רצונו של אביו היה מלבישו בגדי מילתין ובזמן שאינו עושה רצונו מלבישו בגדי בדד וכו' בגדי בדדין הדא הוא דכתיב איכה ישבה בדד. וכו' ר' יהודה אומר אין לשון איכה אלא לשון תוכחה הדא מה דאת אמר (שם ח') איכה תאמרו חכמים אנחנו ותורת ה' אתנו וגו' ור' נחמיה אומר אין לשון איכה אלא קינה הדא מה דאת אמר (בראשית ג') ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איכה אוי לכה ⁸¹⁹ עי' איכ"ר (פ"א סי' ב): העיר רבתי עם תני רבי שמואל עשרים וארבע פלטיות היו בירושלים וכל פלטיה ופלטיה עשרין וארבעה מבואות וכל מבוי ומבוי עשרין וארבעה שווקים ועל כל שוק ושוק עשרים וארבעה שקקים ועל כל שקק עשרים וארבעה חצרות ועל כל חצר וחצר עשרים וארבעה בתים וכל חצר וחצר היתה מוציאה עם כפלים כיוצאי מצרים.

⁸²⁰ עי' איכ"ר (פ"א סי' ג) היתה כאלמנה א"ר אבא בר כהנא הם לא פלשו אחר מדת הדין והיא לא פלשה אחריהם הם לא פלשו אחר מדת הדין שנא' (במדבר י"א) ויהי העם כמתאוננים מתאוננים אין כתיב כאן אלא כמתאוננים (הושע ה') היו שרי יהודה כמסיגי גבול מסיגי אין כתיב כאן אלא כמסיגי (שם ד') כי כפרה סוררה כי פרה אין כתיב כאן אלא כפרה סוררה ומדת הדין לא פלשה אחריהם היתה כאלמנה היתה אלמנה אין כתיב כאן אלא כאלמנה כאשר שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור אליה דרך קשתו כאויב אויב אין כתיב כאן אלא כאויב היה ה' כאויב אויב אין כתיב כאן אלא כאויב. ד"א היתה כאלמנה ר' חמא בר עוקבא ורבנן ר' חמא בר עוקבא אמר לאלמנה שהיתה תובעת מזונותיה ולא היתה תובעת כתובתה ורבנן אמרין למלך שכעס על מטרונה וכתב לה גיטה ועמד וחספו ממנה וכל זמן שהיתה מבקשת לינשא לאחר היה אומר לה היכן גיטיך וכל זמן שהיתה תובעת מזונותיה היה אומר לה ולא כבר גרשתיך כך כל זמן שישראל מבקשים לעבוד עבודת כוכבים היה אומר להם הקב"ה (ישעיה נ') אי זה ספר כריתות אמכם וכל זמן שמבקשים לעשות להם נסים כבתחלה אומר להם הקב"ה כבר גרשתי אתכם הדא הוא דכתיב (ירמיה ג') שלחתי ואתן את ספר כריתותיה אליה ד"א היתה כאלמנה ר' עקיבא ורבנן ר' עקיבא אומר אלמנה ואתה אומר כאלמנה אלא אלמנה מעשרת השבטים ולא משבט יהודה ובנימין ורבנן אמרין אלמנה מאלו ומאלו ולא מהקב"ה שנאמר (ירמיה נ"א) כי לא אלמן ישראל ויהודה מאלהיו. ⁸²¹ עי' איכ"ר (פ"א סי' ד) רבתי בגוים והלא כבר נאמר רבתי עם ומה ת"ל רבתי בגוים אלא רבתי בדעות ר' הונא בשם ר' יוסי בכל מקום שהיה אחד מבני ירושלם הולך למדינה היו מציעין לו קתדרא לישוב עליה בשביל לשמוע חכמתו.

⁸²² עי' סנהדרין דף קד ע"א: רבתי בגוים שרתי במדינות אמר רבא אמר רבי יוחנן כל מקום שהן הולכין נעשין שרים לאדוניהן.

⁸²³ עי' איכ"ר (פ"א סי' כ) שרתי במדינות א"ר יוחנן לפי שעברו ישראל על תנאי שקבלו מסיני לפיכך היתה למס הוא סיני הוא למס חושבניה דדין כחושבניה דדין אמר רבי ישמעאל בר נחמן לפי שעבדו ישראל עבודת כוכבים לפיכך היתה למס היא למס היא סמל אתוי דדין הינון אתוי דדין ר' ברכיה אמר הפכה למס סמל ורבנן אמרי למס למסא דליבא.

⁸²⁴ עי' איכ"ר (פ"א סי' כב) בכה תבכה כתיב (תהלים מ"ב) היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה וגו' רבי אחא ורבנן רבי אחא אומר כשם שהלחם תדיר כך דמעתי תדירה.

⁸²⁵ עי' סנהדרין דף קד ע"ב: בכה תבכה בלילה שתי בכיות הללו למה אמר רבה אמר רבי יוחנן אחד על מקדש ראשון ואחד על מקדש שני בלילה על עסקי לילה שנאמר ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו (היום) [הלילה] ליל תשעה באב היה אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל אתם בכיתם בכיה של חנם ואני אקבע לכם בכיה לדורות דבר אחר בלילה שכל הבוכה בלילה קולו נשמע דבר אחר בלילה שכל הבוכה בלילה כוכבים ומזלות בוכין עמו דבר אחר בלילה שכל הבוכה בלילה השומע קולו בוכה כנגדו.

מנחם⁸²⁷ מכל אהבה⁸²⁸ כל רעיה בגדו בה⁸²⁹ היו לה לאיבים: (ג) גלתה יהודה⁸³⁰ מעוני⁸³¹ ומרב עבדה⁸³² היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח⁸³³ כל רדפה השיגה בין המצרים⁸³⁴: (ד) דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד⁸³⁵ כל שעריה שוממין⁸³⁶ כהניה נאנחים⁸³⁷ בתולתיה נוגות⁸³⁸ והיא מר לה⁸³⁹: (ה) היו צריה לראש איביה שלו⁸⁴⁰ כי ה' הונה על רב פשעיה⁸⁴¹

⁸²⁶ עי' איכ"ר (פ"א סי' כה): ודמעתה על לחיה על כהניה כמה דאת אמר (דברים י"ח) ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה ד"א על גבוריה כמה דאת אמר (שופטים ט"ו) וימצא לחי חמור טריה ד"א על שופטיה כמד"א (מיכה ד') בשבט יכו על הלחי ד"א על בחוריה את מוצא בשעה שנכנסו שונאים לבית המקדש תפשו את הבחורים וכפתו ידיהן לאחוריהן והיו בוכין והיו הדמעות יורדות על לחיהן ולא היו יכולין לקנחן ונושרות על לחיהם כצרבת השחין.

⁸²⁷ עי' איכ"ר (פ"א סי' כו): אין לה מנחם א"ר לוי כל מקום שנא' אין הוה לה (בראשית י"א) ותהי שרי עקרה אין לה ולד והוה לה שנא' (שם כ"א) וה' פקד את שרה וכו' אף כן את אומר אין לה מנחם והוה לה שנא' (שם נ"א) אנכי אנכי הוא מנחמכם.

⁸²⁸ עי' מדרש זוטא איכה א: אין לה מנחם מכל אוהביה אלו נביאי השקר שהתנבאו להם לישראל ולא הניחום לחזור.

⁸²⁹ עי' איכ"ר (פ"א סי' כז): כל רעיה בגדו בה היו לה א"ר יעקב דכפר חנן זה מיכאל וגבריאל. עי' מדרש זוטא איכה א: שהיו מלמדים עליה זכות אמר להם הקדוש ברוך הוא מי חביב עליכם. אמרו לו [ישראל ואחר ישראל] מי חביב עליכם אמרו לו] בית המקדש אמר להם נשבע אני בשמי הגדול שאתם בעצמכם מציתים בי את האור מיד נטלו מיכאל וגבריאל שני לפידי אש והציתו אש בהיכל ה' והיה המקדש קורא קינה על עצמו שנאמר ממרום שלח אש בעצמותי וירדנה (איכה א' י"ג) וכתב מגיד מראשית אחרית (ישעיה מ"ו ו').

⁸³⁰ עי' איכ"ר (פ"א סי' כח): גלתה יהודה אומות העולם אינן גולים אלא אע"פ שגולים אין גלותם גלות אומות העולם שאוכלים מפתם ושותים מיינם אין גלותם גלות אבל ישראל שאין אוכלין מפתם ואין שותין מיינם גלותם גלות אומות העולם שהן מהלכין באסקפטיות שלהם אין גלותם גלות אבל ישראל שהן מהלכין יחפין גלותם גלות לכך נאמר גלתה יהודה כאן הוא אומר גלתה יהודה ולהלן הוא אומר (ירמיה נ"ב) ויגל יהודה מעל אדמתו אלא כיון שגלו תשש כחן כנקבה לכך נאמר גלתה יהודה.

⁸³¹ עיי"ש: מעוני על שאכלו חמץ בפסח כמד"א (דברים ט"ז) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני ד"א מעוני על שחבלו משכון עני בתוך בתיהם כמד"א (שם כ"ד) ואם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו ד"א מעוני על שעשקו שכר שכיר כמד"א (שם) לא תעשו שכיר עני ואביון ד"א מעוני על שגזלו מתנות עני כמד"א (שם) לעני ולגר תעזוב אותם ד"א מעוני על שאכלו מעשר עני ר' ביבי ור' הונא בשם רב האוכל טבל של מעשר עני חייב מיתה ד"א מעוני על שעבדו עבודת כוכבים כמד"א (שמות ל"ב) קול ענות אנכי שומע א"ר אחא קול קילוס עבודת כוכבים אנכי שומע רבי יהודה בשם רבי יוסי אומר אין לך דור ודור שאינו נוטל מחטאו של עגל.

⁸³² עי' איכ"ר (פ"א סי' כט): ומרוב עבודה א"ר אחא על שהיו משתעבדים בעבד עברי כמד"א (ירמיה ל"ד) מקץ שבע שנים תשלחו.

⁸³³ עיי"ש: היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח ר' יודן בר' נחמיה בשם רשב"ל אמר אילו מצאה מנוח לא היתה חוזרת.

⁸³⁴ עיי"ש: השיגה בין המצרים כהיא דתנן דברי בן ננס בסימניו ובמצרניו ד"א כל רודפיה השיגה בין המצרים ביומין דעקא משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב שבהם קטב מרירי מצוי כמד"א (תהלים צ"א) מדבר באופל יהלוך מקטב ישוד צהרים.

⁸³⁵ עי' איכ"ר (פ"א סי' ל): דרכי ציון אבלות א"ר הונא הכל מבקשין תפקידן וכו' אפילו דרכים מבקשין תפקידן הדא הוא דכתיב דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד מבלי בורגנין מבלי בוליטין אין כתיב כאן אלא מבלי באי מועד.

⁸³⁶ עיי"ש: כל שעריה שוממין שלא היו נכנסין ויוצאין בהן.

⁸³⁷ עיי"ש: כהניה נאנחים שאין מי שיתן להם מתנות כהונה.

⁸³⁸ עיי"ש: בתולותיה נוגות א"ר יצחק בר' סימון אלו תלמידי חכמים שהיו נאים כבתולות ונעשו כדונג ר' שמואל אמר ר' יצחק אלו הבוליטין שהן נאים כבתולות ונעשו כנוגות ד"א בתולותיה נוגות שהיה זה בא ובועל והיה זה בא ובועל עד שהגו את מכתה.

⁸³⁹ עיי"ש: והיא מר לה מר לה לערותה. עי' מדרש זוטא איכה נוסח ב: היו הכשדים בועלים הבתולות עד שהלך דם הבעילה כיון מן הגת שנאמר בתולותיה נוגות והיא מר לה (איכה א' ד). אל תקרא נוגות אלא מן גת.

⁸⁴⁰ עי' איכ"ר (פ"א סי' לא): היו צריה לראש א"ר הילל בר' ברכיה כל מי שבא להצר לישראל נעשה ראש מה טעם היו צריה לראש את מוצא עד שלא חרבה ירושלם לא היתה מדינה חשובה כלום משחרבה ירושלם נעשה קיסרין מטריפולין ותנופילין ד"א היו צריה זה נבוכדנצר אויביה שלו זה נבזראדן ד"א היו צריה לראש זה אספסיאנוס אויביה שלו זה טיטוס.

עוֹלָלִיָּה הִלְכוּ שְׁבִי לְפָנַי צַר⁸⁴²: (ו) וַיֵּצֵא מִן בֵּית (מִבֵּית צִיּוֹן)⁸⁴³ כָּל הַדְּרָה⁸⁴⁴ הָיוּ שְׂרִיָּה כְּאֵילִים⁸⁴⁵ לֹא מֵצְאוּ מְרֵעָה וַיִּלְכוּ בְּלֹא כֶּחַ לְפָנַי רוּדְף⁸⁴⁶: (ז) זָכְרָה יְרוּשָׁלַם יָמֵי עֲנִיָּה וּמְרוּדֶיהָ⁸⁴⁷ כָּל מַחְמְדֶיהָ⁸⁴⁸ אֲשֶׁר הָיוּ מִיָּמֵי קֶדֶם בְּנִפְלַע עִמָּה בֵּינֵי צַר⁸⁴⁹ וְאֵין עוֹזֵר לָהּ⁸⁵⁰ רְאוּהָ צָרִים שָׁחֲקוּ עַל מִשְׁבֶּתֶיהָ⁸⁵¹: (ח) חָטְא חָטְאָה יְרוּשָׁלַם עַל בֵּן לְנִידָה הִיתָה⁸⁵² כָּל מַכְבְּדֶיהָ הַזִּילוּהָ כִּי רָאוּ עֲרוֹתָהּ גַם הִיא נֶאֱנָחָה וַתִּשָּׁב אַחֲוֹר⁸⁵³: (ט) טִמְאָתָהּ בְּשׁוּלֶיהָ⁸⁵⁴ לֹא זָכְרָה אַחֲרֶיהָ וַתִּרְדַּד פְּלָאִים⁸⁵⁵ אֵין מְנַחֵם לָהּ רְאָה ה' אֶת עֲנִיָּי כִּי הִגְדִּיל אוֹיֵב: (י) יָדוּ פָּרֵשׁ צַר⁸⁵⁶

⁸⁴¹ עי' איכ"ר (פ"א סי' לב): כי ה' הוגה על רוב פשעיה יכול על מגן ת"ל על רוב פשעיה.
⁸⁴² עיי"ש (סי' לג): עולליה הלכו שבי לפני צר א"ר יהודה באו ראו כמה חביבין תינוקות לפני הקב"ה גלתה סנהדרין ולא גלתה שכינה עמהם גלו משמרות ולא גלתה שכינה עמהם וכיון שגלו תינוקות גלתה שכינה עמהם הדא הוא דכתיב עולליה הלכו שבי לפני צר מיד.
⁸⁴³ עי' איכ"ר (פ"א סי' לג): ויצא מבת ציון מן בת כתיב א"ר אחא יש לנו מנה אחת יפה זה הקב"ה שכתוב בו (תהלים ט"ז) ה' מנת חלקי וכוסי
⁸⁴⁴ עי' איכ"ר (פ"א סי' לג): כל הדרה זה הקב"ה שנא' (שם ק"ד) הוד והדר לבשת ד"א כל הדרה זו סנהדרין דכתיב (משלי ל"א) עוז והדר לבושה דבר אחר כל הדרה אלו תלמידי חכמים דכתיב (ויקרא י"ט) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ד"א כל הדרה אלו המשמרות דכתיב (דה"ב כ') ומהללים להדרת קדש ד"א כל הדרה אלו התינוקות
⁸⁴⁵ עי' איכ"ר (פ"א סי' לג): היו שריה כאילים א"ר יהודה כשהן רכים משולים ככבשים שנא' (ישעיה ה') ורעו כבשים כדברם וכשהן קשים משולין כאילים שנאמר היו שריה כאילים ר' סימון בשם ר' שמעון בר אבא ור' שמעון בן לקיש בשם ר' יהושע מה אילים הללו בשעת שרב הופכין פניהם אלו תחת אלו כך היו גדולי ישראל רואין דבר עבירה והופכין פניהם ממנו [ולא הוכיחו זה את זה – שבת קיט ע"ב] אמר להם הקב"ה תבא שעה ואני עושה לכם כן
⁸⁴⁶ עי' איכ"ר (פ"א סי' לג): וילכו בלא כח לפני רודף ר' יהודה בר' סימון בשם ר' לוי בר' טרפון בזמן שישראל עושין רצונו של הקדוש ברוך הוא מוסיפין כח בגבורה של מעלה כמד"א (במדבר י"ד) ועתה יגדל נא כח ה' ובזמן שאין עושין רצונו של הקב"ה כביכול מתישין כח גדול של מעלן והולכין גם הם בלא כח לפני רודף ר' הונא ור' אחא ור' סימון בשם ר' שמעון בן לקיש ורבנן בשם ר' חנינא היה אדם אומר לחבירו בירושלם הקריני דף אחד ואומר לו אין בי כח השניני פרק אחד אומר לו אין בי כח אמר להם הקב"ה תבא לכם שעה ואני עושה לכם כך וילכו בלא כח לפני רודף
⁸⁴⁷ עי' איכ"ר (פ"א סי' לד) זכרה ירושלם ימי עניה ומרודיה בימי עניותה זכרה מרדין שמרדה בהקב"ה
⁸⁴⁸ עי' איכ"ר (פ"א סי' לד) כל מחמדיה אלו דברי תורה כמד"א (תהלים י"ט) הנחמדים מזהב ומפז
⁸⁴⁹ עי' איכ"ר (פ"א סי' לד) בנפול עמה ביד צר רבנן דהתם אמרין נפיל תורא סגין טבחוי ורבנן דהכא אמרין נפל תורא תחרדן סכינוהי
⁸⁵⁰ עי' איכ"ר (פ"א סי' לד) ואין עוזר לה רבנן דהתם אמרין כד תספון כלה מדכרא שבעה יומון דמשתותא ורבנן דהכא אמרין כד יחופה ברא מדכר שלותא דביתיה דאבוי
⁸⁵¹ עי' איכ"ר (פ"א סי' לד) ראוה צרים שחקו על משבתיה על שבתותיה כמד"א (שמות כ') זכור את יום השבת לקדשו ד"א על משבתיה על שמטותיה כמד"א (ויקרא כ"ה) ובשנה השביעית וגו' ד"א על משבתיה זה רבן יוחנן בן זכאי ששבת מתוכה.
⁸⁵² עי' איכ"ר (פ"א סי' לה): חטא חטאה ירושלם אומות העולם אינן חוטאים אלא אע"פ שחוטאין אינן כלום אבל ישראל חטאו ולקו על כן לנידה היתה לטלטול היתה.
⁸⁵³ עי' איכ"ר (פ"א סי' לה): כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחור אחור מן הכהונה אחור מן המלכות. עי' יומא נד ע"ב: אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה הוציאון לשוק ואמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו מיד הזילום שנאמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה.
⁸⁵⁴ עי' איכ"ר (פ"א סי' לו): טומאתה בשוליה אמר ר' ברכיה בשם ר' אבא בר כהנא כל אותם הכהנים ששימשו בימי צדקיה ערלים היו הדא הוא דכתיב (יחזקאל מ"ד) בהביאכם בני נכר ערלי לב וערלי בשר דבר אחר טומאתה בשוליה בשיפוליה כמה דאת אמר (שמות כ"ח) על שולי המעיל דבר אחר טומאתה בשוליה כההוא דתנן מקום היה למטה מירושלים תופת שמו ר' יהודה אומר על שום תפתה דהוה ביה.
⁸⁵⁵ עי' איכ"ר (פ"א סי' לו): הוה כומרא אתי לגבי בר נש אמר ליה מן בגין דאמר לי צלם פלן מכל בניא דאית לך לית את בעי לקרבא חד מנייהו אמר ליה וכי ברשותי אינון חד בדהב חד בכסף חד בענא חד בבקרותא אמר לו המתן לי דאית לי חד זעיר בבית ספרא כד אתי אנא יהיב ליה לך אמר לו הקב"ה רעיע מכל בנין דאית לך לא הוה לך להפילו לעבודת כוכבים אלא זה שמקודש לשמי וכו' הדא הוא דכתיב (יחזקאל ט"ז) ותקחי את בניך וגו' אעפ"כ ותרד פלאים נחתה לה לנסינוין.

על כל מחמדיה כי ראתה גוים באו מקדשה אשר צויתה לא יבאו בקהל לך⁸⁵⁷: (יא) כל עמה נאנחים⁸⁵⁸ מבקשים לחם⁸⁵⁹ נתנו מחמדיהם (מחמדיהם) באכל להשיב נפש⁸⁶⁰ ראה ה' והביטה כי הייתי זוללה⁸⁶¹: (יב) לוא אליכם⁸⁶² כל עברי דרך⁸⁶³ הביטו וראו אם יש מכאוב במכאובי⁸⁶⁴ אשר עולל לי⁸⁶⁵ אשר הונה ה' ביום חרון אפו⁸⁶⁶: (יג) ממרום שלח אש בעצמותי⁸⁶⁷ וירדנה⁸⁶⁸ פריש רשת לרגלי השיבני אהור⁸⁶⁹ נתנני שיממה כל היום דוה: (יד) נשקד על פשעי בידו⁸⁷⁰ ושתרגו עלו על צוארי הכשיל בחי⁸⁷¹ נתנני אדני בידי לא אוכל

⁸⁵⁶ עי' איכ"ר (פ"א סי' לח): ידו פרש צר את מוצא בשעה שנכנסו שונאים לבית המקדש נכנסו עמונים ומואבים עמהם והיו הכל רצין לבוז כסף וזהב ועמונים ומואבים רצין לבוז את התורה כדי לעקור (דברים כ"ג) לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'.

⁸⁵⁷ עי' רות רבה פ"ח סי' א: במגלה אשר צוית לא יבאו בקהל לך בספר (דברים כ"ג) לא יבא עמוני ומואבי.

⁸⁵⁸ עי' איכ"ר (פ"א סי' לט): כל עמה נאנחים כתיב (ירמיה נ"ב) בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר וגו' לעם הארץ לא היה לחם לבני יהודה היה לחם אלו בחורבן ראשון אבל בחורבן שני כל עמה נאנחים

⁸⁵⁹ עי' איכ"ר (פ"א סי' לט): מבקשים לחם וגו' בתחלה היו משלשלין להם קופה של זהב ונותנין להם קופה של חטין חוזרין ומשלשלין להם קופה של זהב ונותנין להם קופה של שיעורים חוזרין ומשלשלים להם קופה של זהב ונותנין להם קופה של תבן מה היו עושין היו שולקין אותו ושותין מימיו חוזרין ומשלשלין להם קופה של זהב ואין נותנין להם כלום

⁸⁶⁰ עי' איכ"ר (פ"א סי' לט): להשיב נפש עד כמה מתיישבת נפש רבי אומר ככותבת ר' חנניה אמר כגורגרת

⁸⁶¹ עי' איכ"ר (פ"א סי' לט): ראה ה' והביטה א"ר פנחס עובדא הוה בתרתין נשין זניין באשקלון דהויין מתכתשן דא עם דא אמרה חדא לחברתה כד הויין מתכתשן דא עם דא לית את אזלא מהכא דחזיין אפיך כיהודיאתא לבתר יומין אתרצית דא לדא אמר לה על כולא שרי ושביק לך אלא על דאמרת לי חזיין אפיך כיהודיאתא לא שרי ולא שביק לך לכך נאמר ראה ה' והביטה כי הייתי זוללה.

⁸⁶² עי' איכ"ר (פ"א סי' מ): לא אליכם, כנסת ישראל אומרת לאומות העולם, לא ייתי עליכון דאתא עלי, לא ימטי עליכון דמטא עלי.

⁸⁶³ עי' איכ"ר (פ"א סי' מ): כל עוברי דרך, כל עובדי דרכה של תורה.

⁸⁶⁴ עי' איכ"ר (פ"א סי' מ): הביטו וראו תמן תנינן משפט דור המבול שנים עשר חדש משפט מצריים שנים עשר חדש משפט איוב י"ב חדש משפט גוג ומגוג י"ב חדש משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש נבוכדנצר שלש שנים ומחצה אספסיאנוס ג' שנים ומחצה הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי

⁸⁶⁵ עי' איכ"ר (פ"א סי' מ): אשר עולל לי שדקדק עמי וקטף עוללתי כמד"א (דברים כ"ד) כי תבצור כרמך וגו'.

⁸⁶⁶ עי' איכ"ר (פ"א סי' מ): אשר הוגה ה' ביום חרון אפו א"ר אחא יום אחד היה חרון אפו של הקדוש ברוך הוא אילו עשו ישראל תשובה פשוו.

⁸⁶⁷ עי' איכ"ר (פ"א סי' מא): וצדקתך אלהים עד מרום אלו שני המאורות אלהים מי כמוך שאתה כובש על מדת הדין באותה שעה קפצה קטיגוריא לפני כסא הכבוד אמרה לפניו רבש"ע כך היא רשע זה מתגאה ואומר אני חרבתי ביתו של אלהים ושרפתי מקדשו א"כ הוא תרד אש מלמעלה ותשרף מיד מה כתבי מרום שלח אש בעצמותי א"ר יהושע הוא שהנביא מקנתרה ואמר לה (ישעיה מ"ז) קחי רחים וטחני קמח הא כל עמא טחנין חטין ואת אומר וטחני קמה אמרה ירושלם לבת בבל אילו ממרום לא עשו בי מלחמה את היית יכולה להלחם בי אילו ממרום לא שלחו בי אש את היית יכולה לי אלא אריא קטילא קטלת קימחא טחינא טחנת קרתא יקידתא אוקידתא לכך אמר ממרום שלח אש בעצמותי.

⁸⁶⁸ עי' איכ"ר (פ"א סי' מא): וירדנה מהו וירדנה נסחא כמד"א (שופטים י"ד) וירדהו אל כפיו ד"א וירדנה נצחה כמד"א (תהלים ע"ב) וירד מים עד ים ד"א וירדנה שלטה כמד"א (מלכים ד' א') כי הוא רודה בכל עבר הנהר ד"א וירדנה רדיא כדתניא חרש רופש את ההיכל ר' ביבא מרנגיא אמר וירדנה ראה שמדת הדין פוגעת בה פרש רשת לרגלי א"ר אבא בר כהנא אם ראית ספסלין מלאים בבליים מונחי בארץ ישראל צפה לרגליו של משיח מה טעם פרש רשת לרגלי תני רבי שמעון בן יוחאי אם ראית סוס פרסי קשור בארץ ישראל צפה לרגליו של משיח מה טעם (מיכה ה') והיה זה שלום אשור וגו'.

⁸⁶⁹ עי' איכ"ר (פ"א סי' מא): השיבני אהור אהור מן הכהונה ומן המלכות נתנני שוממה לצדו כל היום דוה לגרדום.

⁸⁷⁰ עי' איכ"ר (פ"א סי' מב): נשקד עול פשעי בידו שקודה הייתי מעונותי סבורה הייתי שימחול לי על כל עונותי בשעה ששמעתי שאנולוגין שלי נקרע מלמעלה ד"א נשקד ש"ן כתיב שקד הקב"ה

קום⁸⁷²: (טז) סְלָה כָּל אַבִּירֵי אֲדָנִי בְּקִרְבִּי קָרָא עָלַי מוֹעֵד לְשֹׁבֵר בַּחוּרֵי⁸⁷⁴ גַּת דָּרָךְ אֲדָנִי לְבַתּוּלַת בַּת יְהוּדָה⁸⁷⁵: (טז) עַל אֱלֹהֵי אֲנִי בּוֹכִיָּה⁸⁷⁶ עֵינַי עֵינַי יִרְדָּה מַיִם⁸⁷⁷ כִּי רָחַק מִמֶּנִּי

איך להביא עלי את הרעה אמר אם אני מגלה אותן בתקופות טבת הרי הן לוקין בצנה ומתין אלא הריני מגלה אותן בתקופת תמוז שאפילו הן ישינין בדרכים וברחובות אין אחד מהם ניזוק ד"א נשקד שקד איך להביא עלי את הרעה אמר אם אני מגלה אותם בתקופת טבת אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה אלא הריני מגלה אותם בתקופת תמוז שיש ענבים בגפן ויש תאנים בתאנה ואפי' אין העלה נבל ד"א נשקד שקד איך להביא עלי את הרעה אמר אם אני מגלה אותם דרך מדבר הם מתים ברעב אלא הריני מגלה אותם דרך ארמנייא שהם כרכין ומחוזות ומאכל ומשתה מצוי להם ד"א נשקד שקודה הייתי מעונותי וסבורה הייתי שימחול לי על כל עונותי אלא ישתרגו עשאן עלי סריגות סריגות הביא אותן עלי מכופלות בבל וכשדים מדי ופרס יון ומקדון אדום וישמעאל עשאן עלי סריגות בבל קשה ומדי מתונה יון קשה ואדום מתונה כשדים קשה ופרס מתונה מקדון קשה וישמעאל מתונה וכן (דניאל ב') מן קצת מלכותא תהוה תקיפא ומנה תהוה תבירה ובכל אילין לא כפרית באלהי אלא עלו על צוארי ומיחדת שמו בכל יום פעמים ואומרת (דברים ו') שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד.

⁸⁷¹ עיי' איכ"ר (פ"א סי' מג): הכשיל כחי א"ר תנחום ברבי ירמיה ארבעה דברים מתישין כחו של אדם ואלו הן התענית והדרך עון ומלכות בבל.

⁸⁷² עיי' איכ"ר (פ"א סי' מג): נתנני ה' בידי לא אוכל קום רבנן אמרי זו אשה רעה וכתובתה מרובה ר' הונא אמר (בראשית ג') ויהי האדם לנפש חיה עשאו עבד מכוון מפני עצמו דאי לא לעי לא אכיל היא דעתיה דר' חנינא דאמר ר' חנינא נתנני ה' בידי לא אוכל קום בידי לא אוכל קום אי לא לעי ביממא בלילא לא אוכל קום.

⁸⁷³ עיי' איכ"ר (פ"א סי' מד): סלה כל אבירי ה' עבדי סאתי קומיהון א"ר אבא בר כהנא בבר גמזא צויחין לסאתא סרקי א"ר לוי בערביא צווחין למסרוקה מסלסלה.

⁸⁷⁴ עיי' סנהדרין צו ע"ב: גבה היכלא דרכו ביה מן שמיא שנאמר גת דרך ה' לבתולת בת יהודה.
⁸⁷⁵ עיי' איכ"ר (פ"א סי' מד): קרא עלי מועד לשבור בחורי מצינו שסילוקן של בחורים קשה כחורבן בהמ"ק דכתיב גת דרך ה' לבתולת בת יהודה כך קרא עלי מועד לשבור בחורי. עיי' פסחים עז ע"א: ראש חדש איקרי מועד כדאביי דאמר אביי תמוז דהאי שתא מלויי מליוה דכתיב קרא עלי מועד לשבור בחורי. עיי' סנהדרין צו ע"ב: גבה היכלא דרכו ביה מן שמיא שנאמר גת דרך ה' לבתולת בת יהודה.

⁸⁷⁶ עיי' איכ"ר (פ"א סי' מה): על אלה אני בוכיה אספסיאנוס מלא ג' ספינות מגדולי ירושלים להושיבן בקלון של רומי עמדו ואמרו לא דיינו שהכעסנוהו במקדשו אלא אף בחוצה לארץ אמרו לנשים מבקשות אתון לכך אמרו להם לא אמרו מה שדרכן לכך אינן רוצות אנו עאכ"ו תאמרו אם משליכים אנו עצמנו לים אנו באים לחיי העוה"ב מיד האיר הקב"ה את עיניהם בפסוק הזה (תהלים ס"ח) אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים מבשן אשיב מבין שיני אריות אשיב ממצולות ים כמשמעו עמדה כת ראשונה ואמרה לון לבע"ד) אם שכחנו שם אלהינו ונפרוש כפינו לאל זר והשליכו עצמן לים עמדה כת ואמרה (שם) כי עליך הורגנו כל היום והשליכו עצמן לים עמדה כת שלישית ואמרה (שם) הלא אלהים יחקר זאת כי הוא יודע תעלומות לב והשליכו עצמן לים ורוח הקדש צווחת ואומרת על אלה אני בוכיה אדריאנוס שחיק עצמות הושיב שלש משמרות חדא בחמתא וחדא בכפר לקיטיא וחדא בבית אל דיהוד אמר דערוק מן הכא יתצד מן הכא ודערוק מן הכא יתצד מן הכא והוה מפיק כרוזין ומכריזין ואומרים אן דאית יהודאי ייתי דמלכא בעו למיתן ליה מילא והוון כרוזין משמיעין יתהון וצדין יהודאין הדא הוא דכתיב (הושע ז') ויהי אפרים כיונה פותה אין לב וגו' שאיל מחזרה אייתין צלו שלא תינסבין אילין דבחיין דאיתבוננו לא נפקו ואילין דלא איתבוננו נכנסו כולהון לבקעת בית רמון אמר לשר צבא שלו עד שאני אוכל קרן גלוסקאן זו וירך דתרנגול זה אבקש אחד מהן ולא אמצא מיד הקיפם לגיונותיו והרגום והיה הדם בוקע והולך עד שהגיע לקיפרוס נהר ורוח הקדש צווחת ואומרת על אלה אני בוכיה וכו' הקיפן לגיונותיו והרגם אמר לנשים השמיעו לגיונותי ואם לאו אני עושה לכם כדרך שעשיתי לנשים אמרו לו עביד בארעאי מה דעבדת בעילאי מיד הקיפן לגיונותיו והרגן ונתערבו דמים של אלו בדמים של אלו והיה הדם בוקע והולך עד שהגיעו לקיפרוס נהר ורוח הקדש צווחת ואומרת על אלה אני בוכיה. ועיי' גיטין נח ע"א: אמר רב יהודה אמר רב מעשה בבנו ובבתו של רבי ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני אדונים לימים נזדווגו שניהם במקום אחד זה אומר יש לי עבד שאין כיופיו בכל העולם וזה אומר יש לי שפחה שאין בכל העולם כולו כיופיה אמרו בוא ונשיאם זה לזה ונחלק בוולדות הכניסום לחדר זה ישב בקרן זוית זה וזו ישבה בקרן זוית זה זה אומר אני כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה וזאת אומרת אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד ובכו כל הלילה כיון שעלה עמוד השחר הכירו זה את זה ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתן ועליהן קונן ירמיה על אלה אני בוכיה.

מִנְחָם מְשִׁיב נֶפֶשׁ⁸⁷⁸ הָיוּ בְנֵי שׁוּמְמִים כִּי נָבַר אוֹיֵב⁸⁷⁹ (יז) פָּרְשָׁה צִיּוֹן בִּידֵיהָ⁸⁸⁰ אֵין מְנַחֵם לָהּ⁸⁸¹ צוּה ה' לִיעֲקֹב סְבִיבּוֹ צָרִיו⁸⁸² הֵיטָה יְרוּשָׁלַם לְנִדָּה בִּינֵיהֶם⁸⁸³: (יח) צָדִיק הוּא ה' כִּי פִיחוּ מְרִיתִי⁸⁸⁴ שְׁמָעוּ נָא כָּל עַמִּים (וְהַעֲמִים) וְרָאוּ מַכְאֹכִי בְתוֹלְתִי וּבְחֹרֵי הַלְכוֹ בְּשָׂבִי (יט) קָרָאתִי לְמֵאֵהָבִי הַמָּה רְמוֹנִי⁸⁸⁵ בְּהֵנִי וּקְנִי בְעִיר נְעוּוּ כִּי בִקְשׁוּ אֶכְלָ לְמוֹ וַיֵּשִׁיבוּ אֶת נֶפְשָׁם (כ) רָאָה ה' כִּי צָר לִי מְעִי חֲמַרְמְרוּ⁸⁸⁶ נְהַפֵּךְ לְבִי בְקַרְבִּי כִּי מָרוּ מְרִיתִי מְחוּץ שַׁבְּלָה חָרַב בְּבֵית כְּמוֹת⁸⁸⁷: (כא) שְׁמָעוּ כִּי נִאֲנַחָה אָנִי⁸⁸⁸ אֵין מְנַחֵם לִי כָּל אִיבֵי שְׁמָעוּ רְעֵתִי שְׁשׂוּ

⁸⁷⁷ עי' איכ"ר פ"א סי' נא: עיני עיני יורדה מים א"ר לוי משל לרופא שחשש עינו אחת אמר עיני תבכה על עיני כך ישראל נקראו עינו של הקב"ה הדא הוא דכתיב כי לה' עין אדם וכל שבטי ישראל כביכול אמר הקב"ה עיני תבכה על עיני.

⁸⁷⁸ עי' שם: כי רחק ממני מנחם משיב נפשי מה שמו של מלך המשיח וכו' אמר ליה ומה שמה אמר לו מנחם שמה.

⁸⁷⁹ עי"ש: היו בני שוממים כי גבר אויב ר' איבו אמר כהדא אפתא דקרא דכמה דהיא רבייא היא קטנא ר' יהודה בר' סימון אמר כהדא חזירתא דכמה דבניה רביין היא קטנא.

⁸⁸⁰ עי' איכ"ר (פ"א סי' נב): פרשה ציון בידיה כתיב (ירמיה ט'): ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר למלך שהיה לו בן הוי מחי ליה ואמר חטית הוה מחי ליה ואמר חטית וסיכלת ועוד הוה מחי ליה עד דפשט עשר אצבעו קודמוי כך הקב"ה הוה מייסר לירושלם והות אמרה חטית עד פרשה ציון בידיה

⁸⁸¹ עי' איכ"ר (פ"א סי' נב): אין מנחם לה א"ר לוי כל מקום שנא' אין הוה לה (בראשית י"א) ותהי שרי עקרה אין לה ולד והוה לה דכתיב (שם כ"א) וה'פקד את שרה וכו' אף כאן אין מנחם לה והוה לה דכתיב (שם נ"א) אנכי אנכי הוא מנחמכם.

⁸⁸² עי' איכ"ר (פ"א סי' נב): צוה ה' ליעקב סביבו צריו כגון חלמיש לנוה קסטרא לחיפה סוסיתא לטבריה יריחו לנועדן לוד לאונן.

⁸⁸³ עי' איכ"ר (פ"א סי' נב): היתה ירושלים לנדה ביניהם לריחוק היתה. עי' תענית דף כ ע"א: אמר רב יהודה אמר רב לברכה כנדה מה נדה יש לה היתר אף ירושלים יש לה תקנה.

⁸⁸⁴ עי' איכ"ר (פ"א סי' נג): צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי מי אמרו לפסוק זה יאשיהו אמרה הדא הוא דכתיב (ד"ה ב' ל"ה) אחרי כל זאת אשר הכין יאשיהו את הבית עלה נכו להלחם בכרכמיש על פרת בקרקסיון דעל פרת וישלח אליו מלאכים לאמר מה לי ולך מלך יהודה לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי ואלהים אמר לבהלני מפי הקב"ה אני עולה (שם) חדל לך מאלהים אשר עמי זה לשון עבודת כוכבים ולא הסב יאשיהו פניו ולא שמע אל דברי נכו מפי אלהים זה ירמיהו שאמר ליאשיהו כך מקובלני מישעיה רבי (ישעיה י"ט) וסכסכתי מצרים במצרים ולא שמע לו אלא א"ל משה רבה דרבך לא כך אמר (ויקרא כ"ו) וחרב לא תעבור בארצכם וחרבו של אותו רשע עוברת בארצי ובתחומי והוא לא היה יודע שכל דורו עובדי עבודת כוכבים היו הוה משלח זוג תלמידים למיבערא עבודת כוכבים מבתיהון והוון עללין ולא משכחין כלום עד דנפקון אמרון טרודו תרעין מן דהוון טרדין לתרעיה הוון חמן יתיה אמרו עליהון מן דאתא ותיקן הוא דאתא וקלקל לפיכך (ד"ה ב' ל"ה) ויורו היורים למלך יאשיהו א"ר מני שלש מאות חצים הורו בו עד שנעשה גופו ככברה והיה ירמיהו מצית אחריו לידע מהו אומר ומה היה אומר צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי פיהו ופום סרסורו.

⁸⁸⁵ עי' איכ"ר (פ"א סי' נד) קראתי למאהבי המה רמוני רבנן פתרין קריא בנביאי השקר שהיו מאהבין אותי לעבודת כוכבים שלהן המה רמוני גם המה רמוני לא זזו מתנבאין עלי שקר עד שהגלו אותי ממקומי שנא' ויחזו לך משאות שוא ומדוחים מדחים כתיב רשב"י פתר קרייה בנביאי האמת שהיו מאהבין אותי להקב"ה המה רמוני שהיו מרמין בי ואומרים לי הפרישו תרומה ומעשרות וכי יש תרומה ומעשרות בבבל אלא בשביל לאהבני להקב"ה הוא שירמיה אומר (ירמיה ל"א) הציבי לך ציונים הציניי במצות שהיו ישראל מצויינין בהם.

⁸⁸⁶ עי' איכ"ר (פ"א סי' נה): ראה ה' כי צר לי מעי חמרמרו ר' חייא בר חנינא אמר עשאן מורות מורות רבי שמואל בר נחמני אמר עשאן גושין גושין.

⁸⁸⁷ עי' איכ"ר (פ"א סי' נה): נהפך לבי בקרבי למה כי מרו מריתי מחוץ שכלה חרב בבית כמות זה שאמר משה מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה.

⁸⁸⁸ עי' איכ"ר (פ"א סי' נו): שמעו כי נאנחה אני ר' יהושע פתר קרייה באהרן את מוצא בשעה שמת אהרן הוברחו ענני כבוד ונתקבצו כל ישראל לספדו אמרו משה אבל ואלעזר אבל ומי לא יתאבל מיד מה כתיב תמן (במדבר כ"א) וישמע הכנעני מלך ערד וכתוב וילחם בישראל וישב ממנו שבי ורבנן פתרין קרייה בחורבן בית המקדש את מוצא שכל מקום שבקשו ישראל לברוח היו מסגירין אותן בקשו לברוח כלפי צפון ולא הניחום וכו' כלפי מזרח ולא הניחום וכו' כלפי מערב ולא הניחום וכו' משל למלך שנשא למטרונה אמר לה אל תשיחי עם חברותיך ולא תשאילי מהן ואל תשאילי להן לימים כעס עליה המלך וטרדה חוץ לפלטיין וחזרה על כל שכינותיה ולא קבלו אותה וחזרת לפלטיין אמר לה המלך אקשית אפיך אמרה המטרונה למלך אדני אילולי הייתי

כי אתה עשית הבאת יום קראת ויהיו כמוני: (כב) תבא כל רעתם לפניך ועולל למו: 889
כאשר עוללת לי על כל פשעי כי רבות אנהתי ולבי דוי:

פרק ב

(א) איכה יעיב באפו: 890 אדני את בת ציון: 891 השליך משמים ארץ תפארת ישראל: 892 ולא זכר הדם רגליו ביום אפו: 893 (ב) בלע אדני (ולא) חמל את כל נאות יעקב: 894 הרס בעברתו מבצרי בת יהודה: 895 הגיע לארץ חלל ממלכה ושריה: 896 (ג) גדע בחרי אף כל

משאילה להן ושואלת מהן מנא והוה עבידתי גבה או עבידתה גבי לא הוון מקבלין לי כך אמר הקב"ה לישראל אקשיתון אפיכון אמרו לפניו רבון העולמים לא כתבת בתורתך (דברים ז') ולא תתחתן בם בתן לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך אילולי הוינן משאלין להון ונסבון מינהון ואינון מינן והוית ברתייה גבי או ברתי גביה לא הוון מקבלים לי הוי כי אתה עשית הבאת יום קראת ויהיו כמוני בצרה ולא כמוני ברוחה.

889 עי' איכ"ר (פ"ב סי' נז): תבא כל רעתם לפניך ועולל למו אייתי עליהון מן דאייתית עלי דקדק עליהן מה דקדקתא עלי ועולל למו קטיף עוללתיהון כמה דקטפת עוללתי כי רבות אנחותי ולבי דוי את מוצא שבדבר שחטאו ישראל בו לקו ובו מתנחמים.

890 עי' איכ"ר (פ"ב סי' א): בני אדם שהם נדיבים וראויים לבא לי ישועה על ידיהם את מסיטן ומעבירן כעבים שנאמר איכה יעיב באפו ה' את בת ציון וכתוב (דברים ח') כגוים אשר ה' מאביד מפניכם תאמר מה אלו בכה ונביא אף אלו בכה ונביא וכו' מה אלו בעבים דכתיב באו בעבים ובכפים אף אלו בעבים איכה יעיב באפו.

891 עי' איכ"ר (פ"ב סי' ב): א"ר חמא בר ר' חנינא איך חייב ה' ברוגזיה ית בת ציון אית אתרא דצווחין לחייבא עייבא ר' שמואל בר נחמני אמר איך חייב ה' ברוגזיה אית אתרא דצווחין לכיבא עייבא ורבנן אמרין איך שיים ה' ברוגזיה ית בת ציון.

892 עי' איכ"ר (פ"ב סי' ב): השליך משמים ארץ תפארת ישראל ר' הונא ור' אחא בשם ר' חנינא בריה דר' אבהו משל למלך שהיה לו בן בכה ונתנו על ארכובותיו בכה ונתנו על זרועותיו בכה והרכיבו על כתפו טינף עליו ומיד השליכו לארץ ולא הות מחותיתיה כמסוקיתיה מסוקיתיה ציבחר ציבחר ומחותיתיה כולא חדא כך (הושע י"א) ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו ואח"כ (שם י') ארכיב אפרים יחרוש יהודה ישדד לו יעקב ואחר כך השליך משמים ארץ תפארת ישראל ד"א השליך משמים ארץ תפארת ישראל וסבלן הקניטוהו וסבלן אחר כך אמר להם המלך כלום אתם מקניטין אותי אלא בעבור עטרה שעטרתם לי הא לכון טרון באפיכון כך אמר הקב"ה לישראל כלום אתם מקניטין אותי אלא בשביל איקונין של יעקב שחקוקה על כסאי הא לכון טרון באפיכון הוי השליך משמים ארץ וגו'.

893 עי' איכ"ר (פ"ב סי' ג'): ולא זכר הדום רגליו א"ר חנינא בר יצחק אין הקב"ה זוכר אותו הדם של בין רגליו של זקן שנא' (בראשית י"ז) ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמולו בשר ערלתו א"ר יודן [משל] למלך שתפש את שונאיו והרגן והיו בני המדינה מפרכסין בדם שונאיו פעם אחת הקניטוהו ודחפן והוציאן חוץ לפלטיין אמרו אין המלך נזכר לנו אותו הדם שהיינו מפרכסין בדם שונאיו כך אמרו ישראל לפני הקדוש אין את נזכר לנו אותו הדם שבמצרים שנא' (שמות י"ב) ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף ד"א ולא זכר הדום רגליו אין הדום זה אלא בית המקדש הדא הוא דכתיב (תהלים צ"ט) רוממו ה' אלהינו והשתחוו להדום רגליו קדוש הוא ביום אפו א"ר אחא יום אחד היה חרון אפו של הקב"ה ואלו עשו ישראל תשובה פשרו.

894 עי' איכ"ר (פ"ב סי' ד) בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב ר' פנחס בשם ר' הושעיא אמר ארבע מאות ושמונים בתי כנסיות היו בירושלים מנין מלאתי משפט מלתי כתיב וכל אחד ואחד היה לו בית ספר ובית תלמוד בית ספר למקרא ובית תלמוד למשנה ד"א בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב את כל נאותיו של יעקב כגון ר' ישמעאל ורבן גמליאל ור' ישבב ור' יהודה בן בבא ור' חוצפית המתורגמן ורבי יהודה הנחתום ור' חנניה בן תרדיון ור' עקיבא ובן עזאי ור' טרפון ואית דמפקין ר' טרפון ומעילין ר' אלעזר חרסנה ר' יוחנן הוה דרש שיתין אפיין בבלע ה' ולא חמל ורבי הוה דריש עשרים וארבעה אפיין ולא דר' יוחנן יתיר על רבי אלא רבי ע"י שהיה סמוך לחורבן הבית היה נזכר והיה דורש ובוכה ומתנחם.

895 עי' איכ"ר (פ"ב סי' ה): הרס בעברתו מבצרי בת יהודה ר' יודן אמר כל בירה ובירה שהיתה בירושלים לא היתה ראויה להכבש פחות מארבעים יום ר' פנחס אמר פחות מחמשים יום וכיון שגרמו עונות הרס בעברתו מבצרי בת יהודה.

896 עי' איכ"ר (פ"ב סי' ה): הגיע לארץ חלל ממלכה ושריה חלל ממלכה אלו ישראל כד"א (שמות י"ט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש ושריה אלו שרים של מעלן את מוצא עד שלא באו השונאים היה ירמיה אומר להם עשו תשובה שלא תלכו בגלות אמרו לו אם יבאו השונאים מה

קרן ישראל⁸⁹⁷ השיב אחור ימינו מפני אויב⁸⁹⁸ ויבער ביעקב כאש להבה אכלה סביב⁸⁹⁹:
 (ד) דרך קשתו כאויב⁹⁰⁰ נצב ימינו בצר ויהרג כל מחמדי עין⁹⁰¹ באהל בת ציון שפך כאש
 חמתו⁹⁰²: (ה) היה אדני כאויב⁹⁰³ בלע ישראל בלע כל ארמנותיה שחת מבצרי וירב בבת
 יהודה תאניה ואניה: (ו) ויחלם בנן שכו⁹⁰⁴ שחת מועדו שפח ה' בציון מועד ושבת⁹⁰⁵
 וינאץ בזעם אפו מלך וכהן⁹⁰⁶: (ז) זנח אדני מזבחו⁹⁰⁷ נאר מקדשו הסגיר ביד אויב חומת

יכולין לעשות לנו חד אמר אנא מקיף לה חומת מיא וחרינא אמר אנא מקיף לה חומת נורא
 וחרינא אמר אנא מקיף לה חומת פרזלא אמר להו הקב"ה בידי אתון משתמשין עמד הקב"ה
 ושינה את שמותם של מלאכים דעל מיא עבד על נורא ודעל נורא עבד על פרזלא והיו מזכירין
 שמותם מלמטה ולא היו עונין להם הדא הוא דכתיב (ישעיה מ"ג) ואחלל שרי קדש וכיון שגרמו
 העונות ובאו השונאים התחילו מזכירין שר פלן איתא עביד לו מיליא פלן אמר ליה לית בחילי
 דאנא מירם מינה ד"א חלל ממלכה ושריה חלל ממלכה זה צדקיה מלך יהודה ושריה אלו שרים
 של מעלה.

⁸⁹⁷ עי' איכ"ר (פ"ב סי' ו) גדע בחרי אף כל קרן ישראל עשר קרנות הן קרנו של אברהם קרנו של
 יצחק קרנו של יוסף קרנו של משה קרנה של תורה קרנה של כהונה קרנה של לוייה קרנה של
 נבואה קרנו של בית המקדש קרנו של ישראל ויש אומרים קרנו של משיח וכו' וכולן היו נתונות
 בראשן של ישראל וכיון שחטאו ניטלו מהן הדא הוא דכתיב גדע בחרי אף כל קרן ישראל וניתנו
 לאומות העולם הדא הוא דכתיב (דניאל ז') ועל קרניא עשר די בראשה ואחרי די סלקת ונפלה מן
 קדמה תלת וכתוב בתריה וקרניא עשר מינה מלכותה עשרה מלכין יקמון ואחרן יקום אחריהון
 והוא ישנא מן קדמיה ותלתא מלכין יהשפל וכשישראל עושין תשובה הקב"ה מחזירן למקומם.
⁸⁹⁸ עי' איכ"ר פ"ב סי' ו: כיון שגרמו עונות ונכנסו שונאים בירושלם נטלו גבוריהם של ישראל
 וכפתו ידיהון לאחוריהון אמר הקב"ה (תהלים צ"א) עמו אנכי בצרה כתבתי בתורה ועכשיו בני
 שרויין בצער ואני ברוח כביכול השיב אחור ימינו. עי' דברים רבה (פ"א סי' יז): דום לה' והתחולל
 לו אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שבאו השונאים להחריב את ירושלים היו שם ששים רבוא של
 מזיקין והיו עומדים על פתחו של היכל לפגוע בהם כיון שראו את השכינה רואה ושותקת מנין
 שכתוב (איכה ב) השיב אחור ימינו מפני אויב אף הם נתנו מקום. עי' איכ"ר הק' סי' כד: בשעה
 שבקש הקב"ה להחריב את בית המקדש אמר כל זמן שאני בתוכו אין אומות העולם נוגעין בו אלא
 אכביש את עיני ממנו ואשבע שלא אזקק לו עד עת קץ ויבואו האויבים ויחריבו אותו מיד נשבע
 הקב"ה בימינו והחזירה אחוריו הדא הוא דכתיב (שם ב) השיב אחור ימינו מפני אויב באותה שעה
 נכנסו אויבים להיכל ושרפוהו.

⁸⁹⁹ עי' איכ"ר (פ"ב סי' ז) ויבער ביעקב כאש להבה אכלה סביב ארשב"ל כשהפורענות באה אין
 מרגיש בה אלא יעקב מאי טעמא ויבער ביעקב כאש להבה וכשהטובה באה אין מרגיש בה אלא
 יעקב הדא הוא דכתיב (שם י"ד) יגל יעקב ישמח ישראל.

⁹⁰⁰ עי' איכ"ר (פ"ב סי' ח) דרך קשתו כאויב ר' איבו אמר הן לא פלשו אחר מדת הדין אף מדת
 הדין לא פלשה אחריהם וכו' ומדת הדין לא פלשה אחריהם דרך קשתו אויב אין כתיב כאן אלא
 כאויב ד"א דרך קשתו כאויב זה פרעה שנאמר (שמות ט"ו) אמר אויב נצב ימינו כצר זה המן שנא'
 (אסתר ז') איש צר ואויב ד"א דרך קשתו כאויב זה עשו דכתיב (יחזקאל ל"ו) יען אמר האויב.
⁹⁰¹ עי' איכ"ר (פ"ב סי' ח): ויהרג כל מחמדי עין ר' תנחום בר ירמיה אמר אלו בנינים שהן חביבין על
 אבותם כגלגל העין שלהם רבנן אמרי אלו סנהדרין שהן חביבין על ישראל כגלגל העין.
⁹⁰² עי' איכ"ר (פ"ב סי' ח): באהל בת ציון שפך כאש חמתו ד' שפיכות הן לטובה וארבע שפיכות
 הן לרעה וכו' וארבע שפיכות לרעה שנא' וכו' וכתוב כלה ה' את חמתו שפך חרון אפו והדין שפך
 כאש חמתו.

⁹⁰³ עי' איכ"ר (פ"ב סי' ט) היה ה' כאויב א"ר איבו הן לא פלשו אחר מדת הדין אף מדת הדין לא
 פלשה אחריהם וכו' אף מדת הדין לא פלשה אחריהם דכתיב היה ה' כאויב היה ה' אויב אין כתיב
 כאן אלא כאויב.

⁹⁰⁴ עי' איכ"ר פ"ב סי' י: ויחמוס כגן שכו ר' חמא בר' חנינא אמר כגנה שנחמס מעייניה והלבין
 ירקה ור' שמעון בר נחמני אמר כאדם הראשון כמד"א (בראשית ג') ויגרש את האדם וגו' א"ר אבהו
 שכו כתיב כיון שגלו ישראל שככה חמתו של הקב"ה.

⁹⁰⁵ עי' איכ"ר פ"ב סי' י: שכח ה' בציון מועד ושבת איפשר שהקב"ה משכח מועדותיהם
 ושבתותיהם של ישראל אלא מועדותיו ושבתותיו של ירבעם בן נבט שבדא להם הלא הוא דכתיב
 (מלכים א' י"ב) בחדש אשר בדא מלבו מלבד כתיב כמד"א (ויקרא כ"ג) מלבד שבתות ה'.

⁹⁰⁶ עי' איכ"ר פ"ב סי' י: וינאץ בזעם אפו מלך וכהן מלך זה צדקיהו וכהן זה שריה בן מחסיה.
⁹⁰⁷ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יא): זנח ה' מזבחו ר' חגי בשם ר' יצחק אמר לבני מדינה שערכו שלחנות
 למלך הקניטוהו וסבלן אמר להם המלך כלום אתם מקניטין אותי אלא בשביל שלחן שערכתם לי
 הא לכון טרון באפיכון כך אמר הקב"ה לישראל כלום אתם מכעיסין אותי אלא בשביל קרבנות
 שהקרבתם לי הא לכון טרון באפיכון הדא הוא דכתיב זנח ה' מזבחו.

אַרְמְנוֹתֶיהָ⁹⁰⁸ קוֹל נָתַנוּ בְּבֵית ה' כְּיוֹם מוֹעֵד⁹⁰⁹: (ח) הָשִׁב ה' לְהַשְׁחִית הוֹמַת בַּת צִיּוֹן נְמָה
 קוֹ⁹¹⁰ לֹא הָשִׁיב יָדוֹ מִבֶּלַע וַיֵּאָבֵל חַל וְהוֹמָה יַחְדוֹ אִמְלִלוּ⁹¹¹: (ט) מָבְעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ⁹¹²
 אָבַד וְשֹׁבֵר בְּרִיחֶיהָ מִלִּפְנֵי וְשָׂרִיָּה בְּגוֹיִם אֵין תּוֹרָה⁹¹³ גַּם נְבִיאֶיהָ לֹא מָצְאוּ חֲזוֹן מֵהָ⁹¹⁴: (י)
 יָשְׁבוּ לְאֶרֶץ יְדֻמוֹ וְקָנִי בַת צִיּוֹן⁹¹⁵ הֶעֱלוּ עִפְרָן עַל רֵאשִׁים⁹¹⁶ חָגְרוּ שָׁקִים⁹¹⁷ הוֹרִידוּ לְאֶרֶץ רֵאשִׁין
 בְּתוֹלַת יְרוּשָׁלַם⁹¹⁸: (יא) כָּלוּ בְדִמְעוֹת עֵינַי⁹¹⁹ חֲמַרְמְרוּ מֵעַי⁹²⁰ נִשְׁפָּף לְאֶרֶץ כְּבֹדִי עַל שֹׁבֵר

⁹⁰⁸ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יא): נאר מקדשו ר' ברכיה ור' חלבו ור' איבו בשם ר' שמואל בר נחמני
 אמר את מוצא בשעה שנכנסו גוים לבהמ"ק נתנו ידיהם תחת ערפיהם והפכו פניהם כלפי מעלה
 וחרפו וגדפו ועשו מסגר של גליאסין שלהן וראשם בארץ הדא הוא דכתיב הסגיר ביד אויב חומות
 ארמנותיה.

⁹⁰⁹ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יא): קול נתנו בבית ה' כיום מועד ר' חנינא ור' אחא ור' מיאשה בשם ר'
 ינאי אמרי מכח אותו הקול נפלה בבל דכתיב (ישעיה כ"א) נפלה נפלה בבל וכל פסילי אלהיה שבר
 לארץ ר' ברכיה ור' חלבו ור' איבו בשם ר' שמואל בר נחמני אמרי אף מלכות הזו כן עשתה הדא
 הוא דכתיב קול נתנו בבית ה' כיום מועד.

⁹¹⁰ עי' איכ"ר פ"ב סי' יב: נטה קו יש קו לטובה ויש קו לרעה לטובה (זכריה א') וקו ינטה על
 ירושלם וקו לרעה דין נטה קו לא השיב ידו.

⁹¹¹ עי' איכ"ר פ"ב סי' יב: מבלע ויאבל חיל וחומה יחדו אומללו כההוא דא"ר הונא בריה דר' אחא
 שורא ובר שורא.

⁹¹² עי' איכ"ר (פ"ב סי' יג): טבעו בארץ שעריה ר' הונא בשם ר' יוסי אמר שערים חלקו כבוד
 לארון לפיכך לא שלט בהם אויב הדא הוא דכתיב (תהלים כ"ד) שאו שערים ראשיכם לפיכך טבעו
 בארץ שעריה.

⁹¹³ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יג): אבד ושבר בריחיה מלכה ושריה בגוים אין תורה אם יאמר לך אדם יש
 חכמה בגוים תאמן הדא הוא דכתיב (עובדיה א') והאבדתי חכמים מאדום ותבונה מהר עשו יש
 תורה בגוים אל תאמן דכתיב מלכה ושריה בגוים אין תורה. ועי' ספרי עקב א: תבל זו א"י ולמה
 נקרא שמה תבל ע"ש תבלין שבתוכה איזהו תבלין שבתולרה זו תורה שנ' איכה ב בגוים אין תורה
 מכאן שהתורה בא"י.

⁹¹⁴ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יג): נביאיה אלו נביאי שקר גם נביאיה אלו נביאי אמת אלו ואלו לא מצאו
 חזון מה'.

⁹¹⁵ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יד): ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון א"ר אלעזר אל תהי פרשת נדרים קלה
 בעיניך שע"י פרשת נדרים נהרגו סנהדרי גדולה של צדקיהו לפי כשגלו יכניה מינהו המלך
 נבוכדנצר על חמשה מלכים הדא הוא דכתיב (ירמיה כ"ו) ושלחתם אל מלך אדום ואל מלך מואב
 ואל מלך בני עמון ואל מלך צר ואל מלך צידון ביד מלאכים הבאים ירושלם אל צדקיהו מלך יהודה
 והוה עליל ונפיק בלי רשו יומא חד עליל לגביה ואשכחיה דתליש בשר ארנבא ואכיל כשהוא חי
 א"ל אישתבע לי דלית את מפרסם לי ואישתבע ליה ובמה השביעו ר' יוסי בר' חנינא אמר במזבח
 הפנימי והוון חמשה מלכין יתבין ומפרתין ליה בנבוכדנצר קדם צדקיהו ואמרי ליה לא יאיא ליה
 מלכותא לנבוכדנצר אלא לך יאיא מלכותא דאת מזרעו של דוד אף הוא מפרתיה לנבוכדנצר ואמר
 אנא חמיתיה דהוה תליש בשר ארנבא ואכיל שלחון מיד ואמרון ליה למלכא ההוא יהודא דהוה
 עליל ונפיק בלי רשו קדמך אמר לן אנא חמיתיה לנבוכדנצר דהוה תליש בשר ארנבא ואכיל הדא
 הוא דכתיב (מ"ב כ"ד) וימרוד צדקיהו במלך בבל מיד בא וישב בדפני של אנטוכיא ויצאו סנהדרי
 גדולה לקראתו כיון שראה אותם שהם כולם בני אדם של צורה גזר והוציאו להם קתדראות
 והושיבן אמר להם דרשו לי את התורה מיד היו קורין פרשה ופרשה ומתרגמין אותה לפניו וכיון
 שהגיעו לפרשת נדרים (במדבר ל') איש כי ידור נדר אמר להון אי בעי למהדר ביה יכיל או לאו
 אמרו לו ילך אצל חכם ומתיר לו את נדרו אמר להם דומה אני שאתם התרתם לצדקיהו השבועה
 שנשבע לי מיד גזר והורידן לארץ הדא הוא דכתיב ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון.

⁹¹⁶ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יד): העלו עפר התחילו מזכירין זכותו של אברהם דכתיב (בראשית י"ח)
 ואנכי עפר ואפר.

⁹¹⁷ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יד): חגרו שקים התחילו מזכירין זכותו של יעקב דכתיב (שם ל"ז) וישם שק
 במתניו.

⁹¹⁸ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יד): מה עשו להם קשרו שערן בזנבי סוסיהם והיו מריצין אותם מירושלם
 ועד לוד הדא הוא דכתיב הורידו לארץ ראשן בתולת ירושלם.

⁹¹⁹ עי' איכ"ר (פ"ב סי' טו): כלו בדמעות עיני אמר ר' אלעזר סיקוסים ניתן לעין דמעת הסם
 ודמעת החרדל ודמעת קילורית ודמעת השחוק יפה מכולן שלש דמעות רעות דמעת העשן ודמעת
 הבכיה ודמעת בית הכסא ושל תשחורת קשה מכולם ומעשה באשה אחת שהיה לה בן תשחורת
 ומת והיתה בוכה עליו בלילות עד שנשרו ריסי עיניה אזלת לגבי אסייא אמר לה כחולי מן כחלי
 ואת מנשמה נשפך לארץ כבדי מעשה באיש אחד שהיה לו בן תשחורת ומת והיה בוכה עליו
 בלילות עד דנחת כבדיה אמר כבר כבדיה דההוא גברא נחת מאן בכי עלוי ולא אהנית כלום.

בת עמי בעטף עולל ויזנק ברחבות קריה: (יב) לאמתם יאמרו איה דגן ויזין⁹²¹ בהתעטפם כחלל ברחבות עיר⁹²² בהשתפך נפשם אל חיק אמתם⁹²³ (יג) מה אעידך מה אדמה לך⁹²⁴ הבת ירושלם מה אשוד לך ואנחמך⁹²⁵ בתולת בת ציון⁹²⁶ כי גדול כים שברך⁹²⁷ מי ירפא לך: (יד) נביאיך חזו לך שוא ותפל⁹²⁸ ולא גלו על עונך להשיב שביתך ושבותך ויחזו לך משאות שוא ומדוחים⁹²⁹: (טו) ספקו עליך כפים⁹³⁰ כל עברי דרך שרקו ויגעו ראשם על בת ירושלם הזאת העיר שיאמרו בלילת יפי⁹³¹ משוש לכל הארץ⁹³² (טז) פצו עליך פיהם⁹³³ כל אויביך שרקו ויחרקו שן אמרו בלענו אך זה היום שקוינהו מצאנו ראינו (יז)

⁹²⁰ עי' לעיל הערה 886

⁹²¹ עי' איכ"ר (פ"ב סי' טז): לאמותם יאמרו איה דגן ויזין ר' חנינא אמר גלוסקין וקונטיטון ור' סימון אמר גלוסקין וחמר עתיק.

⁹²² עי' איכ"ר (פ"ב סי' טז): בהתעטפם כחלל ברחבות עיר הות איתתא אמרה לבעלה סב לך חד שירא או חד קדש וסק לשוקא אי משכחת כלום ואנן אכלין הוה סליק לשוקא וחמי ולא אשכח כלום והוה מפרפר ומאית והיא אמרה לברה חמי מה עביד אבוך סליק לשוקא וחמא אבוהי מית והוה מפרפר ומית עלוהי הדא הוא דכתיב בהתעטפם כחלל ברחבות עיר היינו בעלה ובנה הגדול.
⁹²³ עי' איכ"ר (פ"ב סי' טז): בהשתפך נפשם אל חיק אמותם הוא ברא זעירא בעי למינק ולא משכח חלב ומפרפר ומית.

⁹²⁴ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יז): מה אעידך מה אדמה לך כמה נביאים העדתי בכס רבי ור' נתן רבי אמר נביא אחד בבקר ונביא אחד בין הערבים הדא הוא דכתיב (מ"ב י"ז) ויעד ה' בישראל וביהודה ביד כל נביאי כל חוזה ר' נתן אמר שני נביאים בשחרית ושני נביאים בערבית הדא הוא דכתיב (ירמיה ז) ואשלח לכם את כל עבדי הנביאים יום השכם ושלוח השכם בבקר ושלוח בערב ד"א מה אעידך ר' יונתן אמר כמה ביזות נתתי לכם ביזת מצרים וביזת הים וביזת סיחון ועוג ביזת שלשים ויחד מלכים א"ר לוי בערבייא צווחין לביזתא עדיתא ד"א מה אעידך כמה ויעודין ויעדתי בכס אהל מועד וגלגל ושילה ונוב וגבעון ובית עולמים שנים ד"א מה אעידך רבי אומר כמה קישוטין קשטתי אתכם א"ר יוחנן ששים רבוא מלאכי השרת ירדו עם הקב"ה בסיני ועטרה ביד כל אחד ואחד לעטר כל אחד ואחד מישראל ר' אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן אמר מאה ועשרין רבוא ירדו אחד מקשטו ואחד מלבישו עטרה ר' הונא דצפורי אמר זוני כמד"א (איוב י"ב) מוסר מלכים פתח ויאסור אזור במתניהם מה אדמה לך לאיזו אומה דמיתי אתכם לאיזו אומה גאלתי ביד חזקה והבאתי על אויביה עשר מכות לאיזו אומה קרעתי הים והורדתי את המן והגזתי את השלו והעליתי להם את הבאר לאיזו אומה הקפתי ענני כבוד וקרבתי לפני הר סיני ונתתי להם תורתך הבת ירושלם הבת שיראה ומשלמת לי.

⁹²⁵ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יז): מה אשוד לך ואנחמך רבי יעקב דכפר חנן אמר לכשאשוד לך אנחמך לכשיגיע אותו היום שכתוב בו (ישעיה ב') ונשגב ה' לבדו באותה שעה אנחמך. ועי' פסיקתא רבתי לג: [מה אשוד לך ואנחמך] כשאשוד לך כמה שכתב והתהלכתי בתוכם (ויקרא כ"ו י"ב) באותה השעה ואנחמך אני בכבודי בא ומנחמכם (אתכם) אנכי אנכי הוא מנחמכם.

⁹²⁶ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יז): בתולת בת ציון בנינים המצויינין במילה ובתגלחת ובציצית.
⁹²⁷ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יז): כי גדול כים שברך א"ר חולפאי מי שהוא עתיד לרפאות שברו של ים הוא ירפא לך א"ר אבין מי שאמרתם לו שירה על הים (שמות ט"ו) זה אלי ואנוהו הוא ירפא לך ריב"ל אמר ירפא לך נביאיך.

⁹²⁸ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יח): נביאיך חזו לך שוא ותפל רבי אלעזר אמר נאמר בנביאי שומרון תפלה שנא' (ירמיה כ"ג) ובנביאי שומרון ראיתי תפלה ונאמר בנביאי ירושלם תפלה הדא הוא דכתיב שוא ותפל ר' שמואל בר נחמני אמר נאמר בנביאי ירושלם שערוריה שנאמר (שם) ובנביאי ירושלם ראיתי שערוריה ונא' בבית ישראל שערוריה דכתיב (שם י"ח) שערורית עשתה מאד בתולת ישראל.
⁹²⁹ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יח): ולא גלו על עונך להשיב שביתך דהוה מאסיין מחתיין לך על אפוי ויחזו לך משאות שוא ומדוחים ומדוחם כתיב.

⁹³⁰ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יט): ספקו עליך כפים ר' יוחנן בשם רשב"י אמר כיפה של חשבונות היתה חוץ לירושלם וכל מי שהיה רוצה לחשב היה רץ ומחשב שם שלא יצא חוץ לירושלם מצטער לקיים מה שנאמר משוש לכל הארץ ועכשיו ספקו עליך כפים.

⁹³¹ עי' איכ"ר (פ"ב סי' יט): שרקו ויגיעו ראשן על בת ירושלם כרכי האומות הן אומרים שבחן בפייהם הדא הוא דכתיב (יחזקאל כ"ז) את אמרת אני כלילת יופי.

⁹³² עי' איכ"ר (פ"ב סי' יט): אבל ירושלם אחרים אומרים שבחה בפייהם הדא הוא דכתיב הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי ר' נתן אמר פרקמטוטא סליק לזבנא עמריא דמך ולא זבן אמר דין דאתון אמרין משוש לכל הארץ קרן וזבין אמר טבאות אמריתו משוש לכל הארץ.

⁹³³ עי' איכ"ר (פ"ב סי' כ): פצו עליך פיהם למה הקדים פ"ה לעי"ן לפי שהיו אומרים בפייהם מה שלא ראו בעיניהם.

עֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם⁹³⁴ בַּצַּע אֲמָרְתוּ אֲשֶׁר צִוָּה מִימֵי קֶדֶם הָרִם וְלֹא חָמַל וַיִּשְׁמַח עֲלֵיךָ אוֹיֵב⁹³⁵ הַרִים קָרַן צָרִיךְ: (יח) צַעַק לָבָם אֶל אֲדֹנָי חוֹמַת בֵּת צִיּוֹן הוֹרִידִי בְּנַחֵל דְּמָעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל תַּתְּנִי פּוֹנֵת לָךְ אֶל תִּדְּם בֵּת עֵינֶיךָ: (יט) קוֹמִי רִנִּי בְּלִיל (בְּלִילָה⁹³⁶) לְרֹאשׁ אֲשֻׁמְרוֹת שְׂפָכֵי כַּמִּים לִבְךָ נִכַח פְּנֵי אֲדֹנָי⁹³⁷ שְׂאֵי אֱלֹו כַּפֶּיךָ עַל נַפְשׁ עוֹלְלֵיךָ הַעֲטוּפִים בְּרָעַב בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת: (כ) רְאֵה ה' וְהִבִּיטָה⁹³⁸ לְמִי עוֹלְלָתְ כֹּה אִם תֹּאכְלֶנָּה נְשִׁים פְּרִים עֲלֵלֵי טַפְחִים אִם יִהְרַג בְּמַקְדָּשׁ אֲדֹנָי כֹּהֵן וְנָבִיא: (כא) שְׁכַבּוּ לְאַרְץ חוּצוֹת⁹³⁹ נָעַר וְזָקֵן בְּתוֹלְתֵי וּבַחוּרֵי נָפְלוּ בַחֲרֵב הִרְגַת בְּיוֹם אַפְּדָ טַבְחַת לֹא חָמַלְתָּ: (כב) תִּקְרָא כְּיוֹם מוֹעֵד⁹⁴⁰ מְגוּרֵי מְסָבִיב וְלֹא הָיָה בְּיוֹם אָף ה' פְּלִיט וְשָׂרִיד אֲשֶׁר טַפְחַתִּי וְרַבִּיתִי אִיבֵי כָלָם:

⁹³⁴ עי' איכ"ר (פ"ב סי' כא): עשה ה' אשר זמם ר' אהבה בריה דר' זעירא אמר משעה שאמר הקב"ה (ויקרא כ"ו) ואם עד אלה לא תשמעו לי וגו' והלכתי אף אני עמכם בקרי שמא כך עשה ח"ו אלא עשה ה' וגו' פשורי מפשר ר' יעקב דכפר חנון אמר בזע פרפורין שלו.

⁹³⁵ עי' איכ"ר (פ"ב סי' כא): וישמח עליך אויב א"ר אחא בטובה הוא שמח עמהם דכתיב (דברים ל') כי ישוב ה' לשוב עליך לטוב כאשר שש על אבותיך אבל ברעה משמח הוא אחרים הדא הוא דכתיב וישמח עליך אויב הרים קרן צריך ועל זה נאמר צעק לבם אל ה' חומת בת ציון הורידו וגו'.
⁹³⁶ עי' איכ"ר (פ"ב סי' כב) קומי רני בלילה לראש אשמורות ר' אומר ד' אשמורות בלילה וד' משמרות ביום.

⁹³⁷ עי' תמיד ע"ב: כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נכח פני ה'. ועי' ב"ר פ"ב סי' ד: באיזו זכות ממשמשת ובאה המרחפת על פני המים בזכות התשובה שנמשלה כמים שנאמר (איכה ב) שפכי כמים לבך. ועי' תנא דבי אליהו רבה יח: מאי שפכי כמים לבך נכח פני ה' מכאן אמרו כל ת"ח שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו שכאן נאמר נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחנו אלה נוכח אלה וגו' (מ"א כ) מה להלן פניהם של אלו נוכח פניהם של אלו ופניהם של אלו נוכח פניהם של אלו אף כאן.

⁹³⁸ עי' איכ"ר (פ"ב סי' כג): ראה ה' והביטה מעשה בדואג בן יוסף שמת והניח בן קטן לאמו והיתה ממדדת אותו בטפחים ונותנת משקלו זהב לשמים בכל שנה ושנה וכיון שהקיפה מצודה לירושלם טבחתו אמו בידה ואכלתו והיה ירמיה מקונן לפני המקום ואומר למי עוללת כה אם תאכלנהר הזיתים אמר לו טפוחים ורוח הקדש משיבתו אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא זה זכריה בן יהוידע.
⁹³⁹ עי' איכ"ר (פ"ב סי' כד): שכבו לארץ חוצות וגו' כתיב (ירמיה ו') ואת חמת ה' מלאתי נלאיתי הכיל שפוך על עולל בחוץ ועל סוד בחורים יחדיו כי גם איש עם אשה ילכדו זקן עם מלא ימים לפיכך שכבו לארץ חוצות.

⁹⁴⁰ עי' איכ"ר (פ"ב סי' כה): תקרא כיום מועד מגורי מסביב מהו מגורי מגו ביתאי א"ר אלעזר בר' מרינוס בני אדם שעשו קוסי פרפיראן שלי דאתי עלי ולא היה ביום אף ה' פליט ושריד תני ר' חייא כנגד בנים ובנות שיהיו לך יהיה החטא מאבדן אשר טפחתי ורביתי אין כתיב כאן אלא אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם סליק אלפא ביתא תניינא.